

**TARPTAUTINĖS KONFERENCIJOS „NARKOMANIJOS PREVENCIJA IR GYDYMO BE
NARKOTIKŲ PERSPEKTYVOS“, VYKUSIOS 1998 M. SPALIO 9-10 D. VILNIUJE, LIETUVOS
DALYVIŲ VISUOMENINIŲ ORGANIZACIJŲ ATSTOVŲ**

REZOLIUCIJA

Konferencijos dalyviai išklausė Lietuvos valstybės institucijų atstovų pranešimus apie narkomanijos prevencijos mūsų šalyje būklę, taip pat susipažino su narkomanijos gydymo ir reabilitacijos metodais, taikomais Kirgizijos, Rusijos, Lenkijos, Švedijos, Latvijos ir Lietuvos atitinkamose įstaigose.

Dalyviai pripažįsta, kad 1990 m. prasidėjusi narkomanijos epidemija plinta vis greičiau, apima vis daugiau jaunimo, sudaro rimtą grėsmę tautos genofondui ir intelektualiniam potencialui, traukia mus nematomos, tačiau bene galingiausios šiuolaikiniame pasaulyje narkotikų mafijos vergijon.

Beviltiškai paseno 1995 metų duomenys apie narkotikų paplitimą moksleivių tarpe. 1998 metais Vilniaus mokyklose atliktų tyrimų duomenimis narkotikus vartojančių moksleivių per trejus metus padaugėjo keletą, o kai kurių narkotikų atveju – net dešimtis kartų, paplito nauji narkotikai. Nustatyta, kad marihuaną dabar vartoja net 20 proc. apklaustųjų (buvo 1 proc.), „Ecstasy“ – 9 proc., amfetaminus – 4,5 proc. (anksčiau visi šie narkotikai sudarė tik 2 proc.). Taip pat vartojamas LSD, krekas, heroinas. Todėl negali nuteikti optimistiškai tvirtinimas, kad yra kiek sumažėjęs alkoholio suvartojimas, nes ši mažiau pavojingą narkotiką pakeičia pavojingesnieji.

Šios tendencijos tik patvirtina mums gerai žinomas tiesas, – kad mūsų narkotikų kontrolės sistema yra labai silpna, nes policija neturi šiems tikslams nei žmonių, nei techninių priemonių, kad narkomanijos prevencijos sistema neegzistuoja, o prevencijos programos, jeigu jos yra, neveikia, kad trūksta metodinių priemonių ir teisinių aktų, reglamentuojančių paauglių švietimą ir kad narkomanų reabilitacijai Lietuvoje beveik neskiriama dėmesio, nes dabartinėse dvejose narkomanų reabilitacijos bendruomenėse tėra 20 vietų. Narkomanų reabilitacijos šiose bendruomenėse sąlygoms gerinti, pajėgumams didinti lėšų neskiriama. Prekyba narkotikais, o kartais ir jų gamyba, kaip, pavyzdžiui, čigonų tabore Vilniuje, tampa atvira. Tai sudaro ypač didelę grėsmę, nes didina visuomenės pakantumą šiam reiškiniui.

Pradėjus taikyti Lietuvoje palaikomąjį gydymą sintetiniu narkotiku metadonu, buvo atsisakyta plėsti gydymą be narkotikų, kuris yra labai svarbus narkotikų prevencijai, nes taip gydant mažėja narkotikų apyvarta ir grėsmė, kad jie labiau paplis. Tuo tarpu metadono programa tapo viena iš priežasčių, dėl kurių narkotikų plitimas spartėja.

Dėl nepakankamai griežtos tvarkos jaunimas vaistinėse gali įsigyti medžiagų, iš kurių lengvai pasigamina narkotikus.

Per radiją ir TV laidose Lietuvos jaunimui viena ar kita priedanga neretai peršama narkotikų legalizavimo idėja, mėginama nuteikti jaunimą palankiai narkotikų atžvilgiu. Informacijos, kuri nuteiktų visuomenę prieš narkotikus, prieš narkotikų politikos liberalizavimą ar jų legalizavimą, labai trūksta.

Tokią padėtį lemia ekonominės, socialinės ir netgi geopolitinės aplinkybės, tačiau svarbiausia yra tai, kad mūsų valstybė ligšiol neturi aiškios bei vieningos narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos strategijos, todėl yra neįmanoma ir efektyvi valstybės institucijų bei visuomenės organizacijų veikla.

Manome, kad norint užkirsti kelią katastrofiškų greičiu plintančiai narkomanijos epidemijai, reikia neatidėliotinai imtis priemonių įstatymų leidybos, teisėsaugos, narkomanijos prevencijos ir gydymo srityse, mobilizavus tuo tikslu valstybės ir visuomenės jėgas.

Esant tokiai situacijai būtina:

– Įstatymais nustatyti valstybės narkotikų kontrolės ir prevencijos strategiją, pagrįstą griežta narkotikų politika, narkotikų pasiūlos ir paklausos mažinimu. **Vadinamosios „žalos mažinimo“ programos, kurių esmė yra kova su pasekmėmis, neturi būti valstybės narkotikų politikos prioritetu. Pirmenybė turi būti teikiama pirminės narkotikų prevencijos programoms bei gydymo be narkotikų metodams;**

– Įstatymu uždrausti gydymo narkotikais eksperimentus, tokius, kaip buvo numatyta 1997 m. gruodžio 22 d. Sveikatos apsaugos ministerijos įsakymu Nr. 702. Šį įsakymą, kuris dabar yra sulaikytas, panaikinti;

– Remiantis 1998 03 25 Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto nutarimu Nr. 6, peržiūrėti metadono programą ir įstatymu nustatyti jos taikymo ribas bei griežtą kontrolę;

– Įstatymu numatyti baudžiamąją atsakomybę už pakartotinį narkotikų vartojimą, taip pat numatyti priverstinio gydymo taikymą, ypač nepilnamečiams;

– Prašyti Seimo, kad įkurtų Narkotikų kontrolės reikalų komisiją;

– Prašyti Vyriausybės, kad narkotikų kontrolės, prevencijos ir narkomanų gydymo Lietuvoje būklė būtų reguliariai svarstoma neseniai sukurtoje Nusikaltimų prevencijos koordinacinėje taryboje, dalyvaujant vidaus reikalų ministrui, švietimo ir mokslo ministrui, sveikatos apsaugos ministrui, socialinės apsaugos ir darbo ministrui, teisingumo ministrui bei Nusikalstamumo prevencijos centro Lietuvoje atstovams;

- Stiprinti nelegalios narkotikų apyvartos kontrolę. Tuo tikslu Organizuotų nusikaltimų tyrimo tarnybos Narkotikų verslo tyrimo skyriaus personalą padidinti bent 40 žmonių, kriminalinio tyrimo padalinius aprūpinti narkotikų identifikavimo techninėmis priemonėmis, į kovą su nelegaliu narkotikų verslu įtraukti Valstybės saugumo departamentą. Išgyvendinti nelegalios narkotikų gamybos ir prekybos punktus.

- Organizuoti policijos agentų, galinčių dirbti diskotekose ir kituose jaunimo renginiuose, apmokymą ir tinklą. Tuo tikslu pasinaudoti užsienio valstybių, pvz., Švedijos, patirtimi;

- Gerinti policijos ir narkomanų gydymo įstaigų ryšį. Pasiiekti, kad narkomanai, besigydantys pagal metadono programą, negalėtų veikti ar dirbti tose srityse, kuriose dėl narkomano nepakankamai koordinuotų veiksmų kiltų pavojus aplinkiniams, kaip, pvz., vairuojant automobilį. Kontroliuoti vaistinių veiklą, kad narkomanai jose neišsigtų medžiagų, iš kurių lengva pagaminti narkotikus;

- Skirti lėšų ir patalpas Narkomanų bendruomenės prie Lietuvos AIDS centro bei Vilniaus narkologijos centro Narkomanų namelio darbui gerinti bei pajėgumams didinti;

- Gydymo be narkotikų ir reabilitacijos įstaigas steigti ne tik Vilniuje, bet ir Kaune, Klaipėdoje, Druskininkuose bei kituose miestuose;

- Sudaryti planą ir prašyti valstybės paramos narkomanams užsienio centruose gydytis bei specialistams stažuotis. Gauta patirtimi nustatčius šių centrų gydymo ir reabilitacijos metodų efektyvumą, sudaryti sąlygas steigti jų filialus Lietuvoje, taip atpiginus gydymosi kainą ir sudarius ligoniams pasirinkimą;

- Aprūpinti darbu, ypač narkomanijos prevencijos srityje, narkomanus, baigusius gydymo ir reabilitacijos programas;

- Aukštųjų ir specialiųjų aukštesniųjų mokyklų programose studentams numatyti narkotikų politikos, prevencijos ir gydymo be narkotikų kursą;

- Išplėsti narkomanijos prevencijos metodinės literatūros mokykloms rengimą ir leidybą bei mokytojų šiam darbui specialųjį parengimą;

- Nustatyti darbo su 14-15 metų paaugliais profesines, etines ir kt. taisykles, kuriomis būtų derinamos profesionalių narkotikų prevencijos darbuotojų ir buvusių narkomanų galimybės bei teisės šį darbą dirbti;

- Skirti daugiau lėšų alkoholio ir kitų narkotikų prevencijos moksleivių tarpe programai „Sniego gniūžtė“ bei kitoms užsienio ir mūsų šalies patirtimi patikrintoms programoms, ypač toms, kurias vykdo jaunimo organizacijos;

- Tęsti ir plėsti Lietuvos blaivybės fondo pradėtą programą „Lietuva be narkotikų“, sudariusią galimybes šiai konferencijai surengti. Tuo tikslu sudaryti prie Fondo narkomanų tėvų ir kitų visuomeninių organizacijų atstovų grupę, kuri parengtų pasiūlymus narkotikų kontrolei, narkomanijos prevencijai, gydymui be narkotikų ir reabilitacijai gerinti, kovai su narkotikų politikos liberalizavimu ir narkotikų legalizavimu organizuoti.

Konferencijos dalyviai reiškia nuoširdžią padėką pranešėjams, kurių didžioji dalis atvyko iš užsienio savo sąskaita – O.Setreusui, T.Petersonui, A.Ravidui iš Švedijos, J.Beškempirovui, I.Ugarovai, O.Pak iš Kirgizijos, V.Ivanovui iš Maskvos, I.Feniukui iš Rygos, J.Vladon ir J.Zimakui iš Varšuvos, J.Sobčakui iš Gdansko.

Tai pat reiškiamo padėką sveikatos apsaugos viceministrui V.Kriauzai, Lietuvos Mokslų Akademijos sekretorei B.Vosylytei, Seimo Sveikatos reikalų komitetui ir jo pirmininkui A.Matului, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro valdybos pirmininkui A.Dapšiui ir direktorei S.Vidrinskaitei, be kurių iniciatyvos ir didelės paramos ši konferencija nebūtų įvykusi.